

Studentii aromâni ai Universității București în prima jumătate a secolului XX

MARIA PETRE

La începutul secolului XX, situația aromânilor din Peninsula Balcanică, în întreaga ei complexitate, devenise o problemă pentru statul român, dar și pentru aromânii înșiși, aflați în plină renaștere națională. Lupta lor s-a manifestat pe trei planuri principale: învățământ primar și secundar în limba proprie, organizare bisericească proprie și oficierea cultului în limba română, precum și reprezentare proporțională, pe baze etnice, în organismele locale și regionale.

România a alocat, în perioada 1864-1905, suma de 8.672.963 lei pentru școlile și bisericile românești de la sud de Dunăre¹. Statul român s-a implicat și în pregătirea unor elemente provenind din spațiul balcanic, ce urmau să se întoarcă în ținuturile natale, ca educatori. În anul 1865, a fost creat la București Institutul de la „Sfinții Apostoli”, subvenționat de statul român cu 20.000 lei, iar călugărul aromân Averchie era însărcinat cu recrutarea tinerilor aromâni. O parte din elevii Institutului au urmat apoi cursuri liceale, iar alții s-au înscris la cursurile Universității București. De asemenea, o parte a absolvenților celor peste 100 de școli primare și 5 școli secundare române din Peninsula Balcanică, de la începutul secolului trecut, au venit în țară și și-au continuat studiile în învățământul superior.

Dintre studenții aromâni care au studiat la Universitatea București în anul universitar 1902-1903 amintim pe: E. Profirescu, la Facultatea de Teologie; Virgiliu Apostolescu și Tache Duce, la Facultatea de Medicină; Steriu Șunda, la Facultatea de Farmacie; Dimitrie Seadima, la Facultatea de Științe². În anul 1909, statul român subvenționa 43 de bursieri aromâni, dintre care la Universitatea din București amintim pe: Elena Orăscu, N. Badraveli, G. Balodima, Atanase Zega, la Facultatea de Medicină; N. Muzaca, Marcu Beza, Constantin Noe, la Facultatea de Litere; Maria Papageorghe, la Conservator³.

O parte a acestor tineri aromâni au rămas în țară, o altă parte, însă, s-au întors în locurile natale, contribuind la educarea conaționalilor lor. La 30 octombrie 1905, a fost organizată aniversarea a 25 de ani de la înființarea

¹ Gh. Zbucnea, *O istorie a românilor din Peninsula Balcanică. Sec. XVIII-XX*, București, Editura „Biblioteca Bucureștilor”, 1999, p. 65.

² Maria Petre, *Aromânii și relațiile culturale româno-otomane la începutul secolului al XX-lea*, în „Revista Istorică”, nr. 11-12, 1997, p. 741.

³ *Ibidem*, p. 742.

Liceului românesc de băieți de la Bitolia. O parte dintre profesorii liceului absolviseră cursurile Universității din București, precum: C. I. Cosmulescu, la Facultatea de Litere, dr. Pericle Pucerea, la Facultatea de Medicină, Constantin Meta, la Facultatea de Drept, Tașcu Pucerea, la Facultatea de Farmacie, Ioan Nicolescu, la Conservatorul din București⁴.

În afara bursei primite din partea statului român, acești studenți solicitau, și primeau, ajutoare din partea Societății de Cultură Macedoromână. Mai mult decât atât, pentru a sprijini studenții aromâni care studiau în București, Societatea avansează, încă din anul 1928, ideea strângerii de fonduri în vederea achiziționării unui local de cămin pentru cazarea acestora. În anul 1932 a fost cumpărată clădirea din strada Iorceanu nr. 6, cu suma de 2.500.000 lei. Societatea de Cultură Macedoromână a obținut, în februarie 1932, un credit de 1.000.000 lei de la Banca Națională, iar din partea Ministerului Instrucțiunii Publice o subvenție de 600.000 lei. De asemenea, s-au primit donații din partea Societății Culturale „Stămăria Mari” din comuna Turia, Macedonia (400.000 lei), și Societății „Băiasa” (150.000 lei). Alte donații au provenit din cotizațiile membrilor Societății (150.000 lei), precum și din partea unor personalități politice, între care profesorul G. Mironescu (10.000 lei)⁵.

În ședința din 4 mai 1932 a Consiliului de 35 al Societății a fost ales Comitetul Căminului studenților macedoromâni „Nicolae Iorga”, format din dr. Petru Topa, Constantin Noe, Vasile Muși, dr. Tașcu Trifon, Zottu Tașula, Constantin Cicma⁶. Căminul era condus de directorul Sava Saru și a fost reparat în anul 1933 din fondul de 50.000 lei alocat de Ministerul Instrucțiunii Publice⁷. Același minister a dispus transferarea mobilierului unor școli normale desființate, către acest cămin, unde a fost amenajată și o cantină. Sava Saru își dona, în septembrie 1933, biblioteca sa personală, alcătuită din 200 de cărți⁸. Ministerul Instrucțiunii Publice hotărâ, în iulie 1933, ca toți studenții bursieri macedoromâni din București să locuiască în căminul „Nicolae Iorga” și să servească masa la cantina acestuia, iar bursele cuvenite să fie vărsate căminului⁹. În decembrie 1932 locuiau în acest cămin 98 de studenți din Macedonia, Valea Timocului și Cehoslovacia¹⁰.

⁴ Mihail Virgiliu Cordescu, *Istoricul școalelor române din Turcia*, București, 1906, p. 189.

⁵ D.A.N.I.C., fond *Societatea de Cultură Macedoromână*, dosar 126, vol. I, f. 8. 13-15, 52-53.

⁶ *Ibidem*, f. 37.

⁷ *Ibidem*, dosar 128, f. 24

⁸ *Ibidem*, f. 39.

⁹ *Ibidem*, f. 45.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 126, f. 14.

În februarie 1932, studenții bucureșteni care făceau parte din Societatea Studenților Macedoromâni se reorganizează și aleg un comitet format din: D. Belemace, președinte; Gh. Ghiaciu și D. Balamaci, vicepreședinți; Iustin Teguiani, secretar general. De asemenea, studenții aromâni din comuna Nevesca, Macedonia, redactau, în decembrie 1932, un *Apel către nevistenii*, în care militau pentru ridicarea nivelului cultural și dezvoltarea spiritului de solidaritate cu școlile din Nevesca. În anul 1932, prin intermediul Societății de Cultură Macedoromâne, studenții aromâni ai Universității București solicitau burse și alte ajutoare. Printre ei se aflau, la Facultatea de Litere: Anghelichi Ianuli, Caratasu Anastase, Eugenia Gheorghiu, Ecaterina Dail, Smacopol Olga; la Facultatea de Farmacie: Aurelia Ciolacu; la Facultatea de Drept: Alexandru Cardale, Șt. Apostolina, Aristide Economu; la Facultatea de Științe: Ștefan Șt. Ștefănescu; la Facultatea de Medicină: Elefterie Duce, Aurelian Cionga, Paris Șt. Paris¹¹.

În februarie 1933, în căminul din strada Iorceanu locuiau 86 de studenți interni și serveau masa 26 de studenți externi, dintre care amintim, de la Facultatea de Drept: Grigorian I., Pascu Fote, Magiaru Constantin, Pița Mircea (Iugoslavia), Matusu Al., Bușulega Iulian, Golna Menelaus, Garibaldi Sterie, Celea Dumitru, Iota F., Papazissi Gh. (Grecia), Ianușa Petre (Albania); de la Facultatea de Litere: Sinefachi N., Papaioan C., Nasta Atanase, Nuși Marius, Dimonie P., Caraiscu N., Ghi Amir Gh., Leonida Pariza, Nacea N. (Grecia), Ciomu Lazăr, Teodorescu Teodor, Spano Atanase (Iugoslavia); de la Facultatea de Științe: Belibaș Gh., Mihadaș Virgil, Sachedaris Gr. (Grecia), Popescu Petre, Capsali C. (Iugoslavia); de la Facultatea de Medicină: Gachi Gh. (Grecia); de la Facultatea de Medicină Veterinară: Roiba Gr., Exarhu D. (Grecia)¹².

În afara bursei acordate de statul român, studenții aromâni au primit ajutoare în bani din partea Societății de Cultură Macedoromâne (sume între 300-1.000 lei). În anul 1938, au primit astfel de ajutoare studenții Facultății de Litere: Danica Constantin, Hristu Șola, Teguiani Gheorghe, Nicolescu Constanța și Atanasu Apostol; Meghea Ștefania, de la Facultatea de Științe Naturale; Cătuneanu Constantin, de la Academia Regală de Muzică; Samara George, de la Facultatea de Agronomie; Spiro Prossi, de la Facultatea de Medicină ș.a.¹³

În februarie 1938, Societatea de Cultură Macedoromână direcționa „toate veniturile... pentru întreținerea a 200 de studenți români de peste hotare” cazați în căminul „Nicolae Iorga” și solicita scutire de impozit pentru clădire¹⁴. De

¹¹ *Ibidem*, f. 20-32, 55, 59, 65, 73-77, 88, 94, 171, 176, 184.

¹² *Ibidem*, dosar 128, f. 149-150.

¹³ *Ibidem*, dosar 130, f. 262, 294-295, 327, 334.

¹⁴ *Ibidem*, f. 263.

asemenea, Ministerul Educației Naționale alocă aceleiași cămin suma de 25.000 lei pentru trimestrul octombrie-decembrie 1937¹⁵.

Declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial a determinat înrăutățirea situației materiale a studenților aromâni aflați în București. În septembrie 1939, clădirea căminului „Nicolae Iorga” a fost închiriată Școlii de Ofițeri Mecanici a Ministerului Înzestrării Armatei, iar chiria încasată era destinată sprijinirii acestor studenți¹⁶. În timpul cutremurului din noiembrie 1940, clădirea a fost grav avariata și nu mai putea fi folosită¹⁷. În noiembrie 1941, următorii studenți aromâni de la Facultatea de Drept din București, lipsiți de mijloace materiale, solicitau burse: Teguiani Dumitru, Civica Ovidiu, Papliacu Marin, Caraiani Gheorghe și Haiduli Sotir¹⁸. În luna martie 1944, Societatea de Cultură Macedoromână adresa un memoriu decanului Facultății de Medicină din București, în care arăta că studenții aromâni ai acestei facultăți „își periclitizează cariera datorită greutăților de întreținere și taxelor școlare”, întrucât primeau burse lunare de 4.000 de lei, în timp ce studenții celorlalte facultăți primeau 6.000 lei.

După terminarea războiului, în plin proces de comunizare a țării, la Universitatea din București continuau să studieze o serie de studenți aromâni, care solicitau Societății de Cultură Macedoromână certificate că nu posedă mijloace materiale. Printre ei, în anul 1945, se aflau studenții Iancovic Sava, de la Facultatea de Litere, Scrima Ionel, de la Facultatea de Drept, Cotabiți Dionisie, de la Facultatea de Teologie¹⁹. În anul 1947, solicitau ajutoare pentru studii studenții aromâni Barba Zoița și Puppî Florica, de la Facultatea de Litere; Perceli Dumitru și Perceli Nicolae, de la Facultatea de Medicină; Cristea Cațanu, Mitache Gheorghe și Leta Epaminonda, de la Facultatea de Drept²⁰. În anul următor solicitau certificate pentru a fi scutiți de taxe școlare următorii studenți aromâni: Hagibira Virginia, Nastu Hristu, Giugică Maria, de la Facultatea de Litere; Samara Elisabeta, Bandu Petre, de la Facultatea de Medicină; Ghiță Agorea, de la Facultatea de Farmacie; Muși Achile și Nacu Adam, de la Facultatea de Medicină Veterinară²¹.

¹⁵ *Ibidem*, f. 355.

¹⁶ *Ibidem*, dosar 141, f. 295.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 150, f. 24.

¹⁸ *Ibidem*, f. 14.

¹⁹ Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Școli și biserici românești din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, București, Editura Universității București, 2004, p. 618.

²⁰ D.A.N.I.C., fond *Societatea de Cultură Macedoromână*, dosar 159, f. 6, 19, 22, 250, 336, 338.

²¹ *Ibidem*, dosar 160, f. 3, 31, 123, 133, 157-158, 161.

Efortul, financiar, material și diplomatic, făcut de statul român în perioada 1864-1948 prin întreținerea școlilor și bisericilor românești din Peninsula Balcanică, precum și pentru susținerea studenților aromâni aflați în România, dar și la alte Universități din Europa, s-a încheiat o dată cu instaurarea regimului comunist. Studenții aromâni din România au avut de suportat rigorile noului regim, care le-au impus izolarea de familiile rămase în locurile de baștină, iar aceștia au fost supuse unor regimuri severe de deznaționalizare.